Voortgangsbericht3

oktober 2014 – juni 2015

Ongekend bijzonder

Inleiding

Ongekend Bijzonder is een driejarig oral history project, op initiatief van de Stichting Bevordering Maatschappelijk Participatie (BMP), dat zich richt op de bijdrage van vluchtelingen aan de ontwikkeling van de vier grote steden. Het project heeft twee hoofdsporen: het verzamelen, vastleggen en toegankelijk maken van 200 levensverhalen van vluchtelingen én het maken van artistieke publiekspresentaties om de inhoud van het project aan een breed publiek te tonen. In vier stedelijke stuurgroepen maken vertegenwoordigers van de stadsmusea en -archieven samen met vluchtelingen de hoofdkeuzes voor de uitvoering van het project. Daarnaast functioneert een landelijke expertgroep waarin deskundigen uit journalistieke, wetenschappelijke en culturele hoek meedenken over de inhoud en resultaten van het project.

In het vorige voortgangsbericht, over de periode april 2014 - september 2014, is te lezen hoe 24 veldwerkers worden opgeleid om volledig zelfstandig een *oral history* interview te houden en groepstrajecten te begeleiden. Daarnaast schetsten we de eerste contouren van de plannen voor publiekspresentaties in 2016, zoals die in de stuurgroepen zijn besproken. Verder rapporteerden wij over de voortgang van het historisch onderzoek en over een notitie waarin het project Ongekend Bijzonder in het licht van museale vernieuwing wordt bezien. Met dit voortgangsbericht willen wij verslag doen over de periode oktober 2014- juni 2015. Deze periode staan de volgende activiteiten centraal:

- Twee bijeenkomsten van de stuurgroepen ter inhoudelijke reflectie en voor verdere uitwerking van de plannen voor de publiekspresentaties van het project in 2016.
- Twee bijeenkomsten met de expertgroep voor het bespreken van de betekenis van de verschillende producten die voortkomen uit het project.
- Een Inspiratiedag als gelegenheid voor de veldwerkers om te laten zien wat zij in de opleiding hebben geleerd en wat zij daarmee gaan doen.
- Het houden en transcriberen van 200 interviews door de veldwerkers
- Het houden van zestien proeftrajecten waarin gelegenheids-groepen van vluchtelingen samen met kunstenaars werken aan artistieke presentaties.
- Afronding van het historisch onderzoek
- Een Verdiepingsdag voor het presenteren van de resultaten van het project aan partners, financiers, betrokkenen en geïnteresseerden.

Juni 2015 is tevens het einde van het eerste deel van het project, dat 21 maanden besloeg. Dit verslag eindigt met een vooruitblik op het tweede deel van het project.

1. Projectsturing

De stedelijke stuurgroepen en landelijke expertgroep hebben een belangrijke rol in het bepalen van de kaders van het project. In de stuurgroepen in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht zetelen lokale partners (stadsmusea, stadsarchieven en VluchtelingenWerk) en een aantal personen met een vluchtelingen achtergrond (zie bijlage 1). De expertgroep bestaat uit deskundigen van diverse disciplines zoals wetenschap, journalistiek en cultuur. Een overzicht van de leden van de expertgroep is te vinden in de bijlage (2) van dit verslag.

De afgelopen periode reflecteerden beide groepen op tussentijdse resultaten van het project, zoals de notitie over museale vernieuwing, videofragmenten van de proefinterviews en impressies uit de groepstrajecten. Ook verkenden ze de mogelijkheden tot verduurzaming van de resultaten (kennis en relaties) van het project. Daarnaast concentreerden de stuurgroepen zich op de verdere uitwerking van de plannen voor de publiekspresentaties in 2016 en is de landelijke expertgroep gevraagd mee te denken over de afronding en publicatiemogelijkheden voor het historisch onderzoek (zie paragraaf 5).

Stuurgroepen

In de eerste fase van het project lag de intensiteit van de bijeenkomsten van de stuurgroepen hoger dan de afgelopen periode. Dat was nodig voor het maken van de keuzes voor de uitvoering van het project. In de periode tussen oktober 2014 en juni 2015 zijn de stuurgroepen twee keer bijeengekomen.

Uitwerking plannen publiekspresentaties 2016

Elke stad heeft zijn eigen thema gekozen. Voor Rotterdam is dat *De wederopbouw van mijn leven*. Voor Den Haag: *Vrijheid aan zee*. Voor Amsterdam *Nieuwsgierige ontmoetingen* en voor Utrecht: *Een nieuwe lente een nieuw geluid*. De stuurgroepleden (met name de vertegenwoordigers van de musea en archieven) spelen een actieve rol bij het leggen van verbindingen met andere partners en evenementen in de steden, zoals de Culturele Zondagen in Utrecht en de Manifestatie Wederopbouw in Rotterdam.

Het inhoudelijk secretariaat en de projectcoördinatoren zijn volop bezig geweest de plannen voor de publiekspresentaties in 2016 uit te werken. Daartoe zijn er naast de stuurgroep bijeenkomsten extra brainstormsessies georganiseerd met partijen die in de steden meedoen aan het maken van de publiekspresentaties. In juni 2015 keuren de stuurgroepen de

plannen voor de presentaties op hoofdlijnen goed. De uitgewerkte plannen zijn te lezen in paragraaf 7 van dit voortgangsbericht.

Verduurzaming

In het vorige voortgangsbericht is te lezen dat in de stuurgroepen is gesproken over de vraag hoe de erfgoedinstellingen in structurele zin verder kunnen werken met de resultaten van het project. In oktober 2014 hebben de betrokken musea en archieven in de vier steden hiertoe een intentieverklaring ondertekend. Een manier om het project te verduurzamen is het creëren van lokale en landelijke erfgoed *communities*, waarin personen uit de verschillende vluchtelingengemeenschappen, de bij het project betrokken instellingen en experts zich samen verantwoordelijk voelen voor:

- het onderhouden van actieve onderlinge relaties;
- het verder zoeken naar en invullen van de betekenis van identiteit en plaats in de actuele stedelijke context;
- het gestalte geven aan verschillende vormen van co-creatie;
- het verwerven van nieuwe bijdragen aan de verschillende collecties en;
- het programmeren van discussies, voordrachten en presentaties over onderwerpen die met erfgoed vernieuwing in brede zin te maken hebben.

De eindwebsite van Ongekend Bijzonder is een van de instrumenten die ingezet kan worden om deze communities te laten functioneren. Daarnaast zullen andere middelen ingezet worden om de beoogde communities tot een levend geheel te maken.

Landelijke expertgroep

De landelijke expertgroep is de afgelopen periode tweemaal bijeen geweest, in oktober 2014 en maart 2015. De expertgroep reageert zeer positief op de verschillende impressies vanuit het project.

In het kader van het project is in de afgelopen periode een notitie geschreven over museale vernieuwing. De expertgroep doet suggesties voor het verrijken en verspreiden van de inhoud van de notitie. Zo wordt voorgesteld om de notitie in te brengen bij een studiedag voor archivarissen of bij de Erfgoed Academie.

Bij het bespreken van de interviewfragmenten van de proefinterviews worden vanuit de groep inhoudelijke en technische aandachtspunten meegegeven. Ook ontstaat opnieuw discussie over wanneer sprake is van een bijdrage. Wat wordt bijvoorbeeld gedaan met de bijdrage van iemand die aan het leven in Nederland vooraf ging? Als iemand veel voor zijn omgeving heeft betekent in de periode voor het

vluchten, hoe wordt dan recht gedaan hier aan als de interviews zich concentreren op de bijdrage aan de Nederlandse steden? Het projectteam gaat er van uit dat het verhaal van mensen los komt in de context van wat zij hier doen.

Tijdens de bijeenkomst in maart 2015 staat het tussenrapport van het historisch onderzoek op de agenda. De expertgroep leden zijn unaniem zeer lovend over de kwaliteit van het historisch onderzoek van Elias van der Plicht. Elias is zelf aanwezig bij de bijeenkomst.
De expertgroepleden noemen twee zaken die opvallen bij het lezen :

- Het historisch overzicht van de komst van vluchtelingen groepen relativeert de politieke actualiteit van de vluchtelingen-problematiek. Het onderzoek laat zien dat de vestiging van vluchtelingen groepen van alle tijden is.
- Het onderzoek laat goed zien hoe het criterium voor wat een vluchteling is gebonden is aan plaats en tijd. Zo bestond het begrip vluchteling in 1600 nog niet. De discussie over criteria zie je in de beschrijving van de meer recente geschiedenis opkomen. Sommige groepen zijn daarbij met terugwerkend kracht als vluchtelingengroep bestempeld. Een interessante vraag die het onderzoek oproept is hoe het verder zal gaan met de criteria.

Bij publicatie van het historisch onderzoek zou het volgens de expertgroep mooi zijn om zoveel mogelijk een continuüm te creëren van de geschiedenis met de actualiteit. Dit ligt niet in het bereik van de huidige opdracht van het historisch onderzoek maar kan wellicht in een later stadium van het project nog uitgevoerd worden. Maarten Huygen, Ad van Liempt en Paul Brood geven aan graag als meelezer te fungeren bij de afronding van het historisch onderzoek.

Over het verloop van het historisch onderzoek leest u meer in paragraaf 5 van dit bericht.

2. Inspiratiedag

In de eerste fase van Ongekend Bijzonder is de opleiding van de veldwerkers een van de zwaartepunten. In september 2014 wordt deze opleiding officieel afgerond. Het resultaat mag er zijn; de veldwerkers zijn getraind om volledig zelfstandig een *oral history* interview te houden, waarbij zij als eenpitters verantwoordelijk zijn voor het interviewen, het vastleggen daarvan op beeld, het invullen van de metadatering en het verzorgen van de transcripties. Daarnaast zijn zij getraind in het begeleiden van een groepstraject.

De 24 veldwerkers zijn een hele hechte groep geworden, toegerust en vol zin om aan de slag te gaan. Om de ontketende energie nog een boost te geven wordt op vrijdag 24 oktober de Inspiratiemiddag georganiseerd. Dit event biedt een mooi momentum voor de veldwerkers om te laten zien wat ze in de opleiding hebben geleerd en wat ze de komende periode allemaal gaan doen. Daarnaast vormt de Inspiratiedag de gelegenheid om een breder publiek te betrekken bij de inhoudelijke vragen van het project.
Op het programma voor de dag staan vier onderwerpen centraal; het houden van een *oral history* interview, het organiseren van creatieve presentaties, de vraag wat een bijdrage is en de vraag hoe het project kan bijdragen aan erfgoedvernieuwing.

Gedicht dat veldwerker Juan Heinsohn Huala als impressie van de dag schreef en voordroeg.

Een raam naar de wereld

Een raam naar de wereld
Een open raam naar de wereld
Een huis voor fragmenten van menselijkheid
Tekens van gisteren die nodig zijn voor vandaag en morgen
Stenen van het huis die wij met ons meedragen

Ik wacht straks op jou in het museum
Dan drinken we een koffie en maken we de stoel van Rietveld na
Verzamelen de brokstukken van ons eigen leven
Hangen we dromen op de muur
En delen tekens van liefde in alle talen

Geen gesloten kamers
Geen kelders zonder bezoekers
Op het dak van de bushalte
De mooiste stukken van onze collectie

We willen een museum open aan het leven
We willen graag de dwaasheid
De magie
De originaliteit van de makers begrijpen
Dichter bij de kinderen brengen
Een wandelroute maken voor de verbeelding
Dan is de vrijheid van ons allemaal

Zo wordt de stad een stad voor veel meer mensen
Daar wil ik ook thuis zijn
Zelfs als ik over mijn bergen vertel wil ik hier thuis zijn
Zelfs als het gaat om mijn kleuren
Wil hier thuis zijn

Laten we het museum openen aan het leven

Juan Heinsohn Huala

Na het plenaire deel van de dag, met impressies en toelichting van verschillende onderdelen van het project, gaan de ongeveer 150 deelnemers van de middag in 'Belevingssessies' aan de slag met het houden van interviews, het maken van presentaties en het verkennen van belangrijke vragen uit het project. Van deze middag is een filmreportage gemaakt door Jermain Lo, die is te bekijken op het YouTube kanaal van Stichting BMP.

3. Interviews veldwerkers

Dan kan het echte werk beginnen. In oktober 2014 wordt in elke stad een team gevormd, begeleid en ondersteund door een coördinator van de regionale vestiging van VluchtelingenWerk. Naast een veldwerker voor elk van de 4 geselecteerde vluchtelingengemeenschappen kent iedere stad ook een 'vijfde veldwerker'. De vijfde veldwerkers hebben de taak om mensen met verschillende achtergronden te interviewen, in het geval een respondent liever niet door iemand uit eigen land geïnterviewd wil worden.

Interviews

De interviews vormen het basismateriaal van het project. Het zijn deze verhalen die straks via de archieven en DANS toegankelijk worden gemaakt en die input vormen voor de publiekspresentaties van het project. Op de website Ongekend

Bijzonder was de afgelopen periode via een teller te volgen hoeveel interviews er al waren gedaan. Inmiddels zijn alle 200 interviews gehouden. Dit is niet altijd een gemakkelijke opgave geweest. Sommige veldwerkers hadden veel moeite respondenten te vinden, ook door de administratieve eisen van het EVF, die om kopieën van ID en verblijfsvergunningen vragen. Dit vormt voor veel mensen een drempel, niet in de laatste plaats vanwege huiverigheid wat met die gegevens wordt gedaan. Hulde dus voor alle doorzettingsvermogen.

De topics van de interviews zijn tijdens de opleiding in overleg met de veldwerkers vastgesteld. De meeste interviews duren anderhalf tot twee uur, een enkele drie uur. Elke veldwerker heeft een beetje zijn eigen stijl. Ook is er verschil tussen de groepen, de ene gemeenschap is veel geslotener dan de andere. Het merendeel van de interviews is in het Nederlands gehouden, behalve bij Afghanen en Congolezen.

Het materiaal is ongelofelijk rijk. Er komen veel bijzondere thema's en onderwerpen aan bod. Elk interview begint met een verhaal over een voorwerp van bijzondere betekenis dat de geïnterviewde van te voren heeft klaargelegd. Thema's als vrijheid en veiligheid, bijzondere plekken in de steden en de binding tussen verleden en heden komen volop aan bod. Het analyseren van al dit materiaal is een enorme, maar ook hele boeiende klus. Hiermee is de afgelopen maanden een begin

gemaakt door Gerben Kroese van bureau Onderzoek en Activering. In het tweede deel van het project zullen de Amsterdamse interviews ook vanuit een gender perspectief geanalyseerd worden door Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis.

Inmiddels komen er nog meer verzoeken van onderzoekers, musea en makers van de publiekspresentaties om interviewfragmenten over bepaalde onderwerpen te mogen gebruiken of het materiaal vanuit een bepaald perspectief te analyseren. Deze verzoeken worden per vraag beoordeeld op doelstelling, kwaliteit en haalbaarheid. Het klaarmaken van het materiaal is een arbeidsintensieve klus die in deel 2 van het project zal doorgaan.

4. Proeftrajecten Veldwerkers

De proeftrajecten vinden plaats tussen december 2014 en juni 2015. Ze zijn bedoeld om mensen met dezelfde vluchtelingenachtergrond te enthousiasmeren om met een zelf gekozen thema of onderwerp een creatieve presentatie te maken voor een zelf uitgenodigd publiek. Bij het proeftraject zijn het proces, de producten en de presentatie even belangrijk. Ook hierbij zijn de veldwerkers in iedere stad ondersteund door een coördinator van VluchtelingenWerk. De vijfde veldwerkers vormen op eigen initiatief een team dat de proeftrajecten analyseert en bevraagt. Elk proeftraject bestaat in principe uit acht bijeenkomsten sommige groepen kiezen voor vier dubbele bijeenkomsten. Een enkele groep komt vaker dan acht keer bijeen.

In de eerste twee bijeenkomsten is er ruimte voor kennismaking en spreken deelnemers onder begeleiding van de veldwerkers over thema's die ze belangrijk vinden. Thema's die aan bod komen zijn o.a.: identiteit, land van herkomst en integratie en ervaringen in Nederland. Op basis van de persoonlijke verhalen kiezen de deelnemers één thema en een expressievorm voor een presentatie. Bij de keuze voor de expressievorm wordt gekeken waar ieders talenten liggen (zang, toneel, poëzie, schilderen, fotografie, film etc). In de volgende zes bijeenkomsten bereiden de deelnemers de presentatie voor, op basis van de gekozen vorm wordt een kunstenaar aangetrokken die de groep helpt bij het maken van de presentatie.

De proeftrajecten zijn al met al intensieve projecten waarbij veel creativiteit los komt. In de praktijk lopen de processen per traject heel verschillend. Sommige groepen worstelen wat langer met de keuze voor een thema of expressievorm. Een aantal kiest van te voren zelf voor de expressievorm. Tijdens het proces ontstaan verbindingen tussen de deelnemers en (culturele) instellingen zoals de Bibliotheek Rotterdam, een bioscoop en het Utrechts archief. Het valt op dat de groepen erg ambitieus zijn. Het zelfgekozen publiek bestaat per presentatie uit 70 tot 150 deelnemers, al dan niet met vluchtelingenachtergrond. De trajecten leveren behalve de presentatie zelf ook bijzondere producten op, zoals boekjes, gedichten en schilderijen. Deze producten worden mogelijk gebruikt in de publiekspresentaties van 2016.
De 16 gehouden proeftrajecten leiden naast de presentaties tot een methodiekbeschrijving.

Hierna volgt een overzicht van de presentaties die per stad hebben plaatsgevonden:

ROTTERDAM

Van Meden en Perzen tot Rotterdammer (interactief theater)
De presentatie is van de Iraniërs in Rotterdam is de eerste van de reeks. De groep, die is bijeengeroepen en ondersteund door veldwerker Ferdows Kazemi, heeft het thema integratie en participatie als rode draad door hun verhalen lopen. Wat doet het met je als je als hoogopgeleide vluchteling in Nederland aankomt, de taal moet leren, maar het systeem je niet toelaat tot een geschikte positie op de arbeidsmarkt? Of als je vanwege je seksuele geaardheid hebt moet vluchten en je buurman in Nederland je aanspreekt als "homo"? De verhalenvoorstelling in de het theater van de Bibliotheek in Rotterdam is mooi van opbouw en de opkomst is groot, er zijn ongeveer 150 bezoekers. De deelnemers vertellen d.m.v. verhalen, beelden, dans en muziek, welke betekenis de stad Rotterdam voor hen heeft en wat zij, ondanks al hun worstelingen, bijdragen aan de stad. Van deze voorstelling is door veldwerker Rosh Abdelfatah een filmverslag gemaakt. (Vooral bedoeld vals aandenken voor de makers van de voorstelling).

Ongekend Bijzonder festival in Rotterdam
Op 30 mei vindt de gezamenlijke groepspresentatie plaats van de Ex-Joegoslaven, Irakezen en Chilenen in Rotterdam, in gebouw De Heuvel. In alle drie de presentaties komt de binding met de stad sterk naar voren. Bij de bijeenkomst van de Irakezen en Ex-Joegoslaven zijn ongeveer 120 toeschouwers. De Chileense groep, die ook een maaltijd serveert, heeft een uitverkochte zaal met 100 bezoekers.

Binding en Verbinding (kunstwerk en film)
De Ex-Joegoslaven uit Rotterdam hebben, begeleid door veldwerkers Mirela Karahmanovic en Mina Domic, tijdens hun bijeenkomsten veel gesproken over identiteit, wat hen nu als Bosniër, Kosovaar, Kroaat nog verbindt en wat hen als Joegoslaven tot Rotterdammers maakt. De etnische gemengde samenstelling van de groep, die verschillende generaties omvat, maakte het spannend om bij elkaar te zitten. De groep heeft op basis van de eigen verhalen en thema's een roestvrij stalen sculptuur gemaakt getiteld: Binding en Verbinding. Het staat symbool voor de zeven republieken van voormalig Joegoslavië en de Erasmusbrug in Rotterdam. Vooraf aan de onthulling wordt een filmpje over hun band met Rotterdam en het creatieve proces van het bedenken en uitwerken van het kunstwerk vertoond. Het kunstwerk krijgt in 2016 een plek in Museum Rotterdam.

Irakese droom.nl

De etnische samenstelling van de Irakese groep in Rotterdam is divers en bestaat uit: Arabieren, Koerden, Yezidi's en een Turkmeen. Het is een hele kunst dat veldwerkers Fatima Barznge en Rosh Abdelfatah dit voor elkaar hebben gekregen. Tijdens de groepsbijeenkomsten worden verschillende thema's besproken: het leven in Irak, de eigen culturele tradities, leven en ervaringen in Rotterdam en de invloed van de stad op hen, het gevoel van thuis en dromen voor de toekomst. Tijdens de presentatie neemt de groep het publiek met woord, muziek, zang en dromen, mee in hun verhalen. Wie ze in Irak waren; een wiskunde lerares, een militair onder het regime van Saddam en wat ze allemaal niet meer konden zijn vanwege de oorlogen. Hier in Nederland is er weer hoop. Rotterdam is de stad die hen ruimte biedt opnieuw hun dromen na te jagen. Het is een ontroerende presentatie die veel losmaakt bij het publiek.

Festival Peña Chilena

De Chilenen die in de jaren '70 naar Nederland zijn gevlucht zijn in Rotterdam vooral bekend om hun muzikale en kunstzinnige uitingen van de politieke strijd. Gedichten, muurschilderingen en strijdliederen waren in deze tijd belangrijke uitdrukkingsvormen. De groep, onder leiding van veldwerker Juan Heinsohn Huala, vindt het belangrijk om te laten zien dat de Chileense geschiedenis in de diaspora meer is dan politiek en dat kennis van die geschiedenis de jonge generatie helpt te definiëren wie ze zelf zijn. Het is een feestelijk programma met Chileense muziek, gedichten van jong en oud, volksdans en een foto-expositie over het leven en werk van twee generaties Chileense Rotterdammers die graag hun identiteit toevoegen aan de diversiteit van hun stad Rotterdam. De belangstelling voor de Grand Peña is zo groot, dat velen helaas bij de deur geweigerd moeten worden. Onder de aanwezigen zijn de Chileense ambassadeur en Saskia Stuiveling (op dat moment nog net voorzitter van de Algemene Rekenkamer).

Foto: Irakese droom.nl

DEN HAAG

Op 31 mei is in Den Haag het gezamenlijk programma van Somaliërs en Congolezen in de Bibliotheek aan het Spui. Joris Wijsmuller wethouder SWDC (Stadsontwikkeling, Wonen, Duurzaamheid en Cultuur) houdt een welkomstwoord. Er is gekozen voor een programma dat begint met een serieuze presentatie van de Somalische groep en afsluit met de meer vrolijke presentatie van de Congolezen. In totaal wonen zo'n 100 mensen de presentaties bij.

Vreemde in je nieuwe land

Er wordt veel van je geëist als je in Nederland komt, maar als je het dan afzet tegen de kansen die je vervolgens krijgt, komt er een somber beeld naar voren. Het leidt tot teleurstelling en frustratie onder jongeren. Tijdens de Somalische groepsbijeenkomsten wordt er gesproken over: aanpassing, integratie, werk, studie en het gezin. De Somalische groep van vooral jonge mannen die bijeengebracht en ondersteund is door veldwerker Ibrahim Abdullahi, heeft op basis van de verhalen in de groep, theaterscènes en een filmpje gemaakt. In de scènes gaan twee vrienden in op de absurditeit van de Nederlandse taal, bureaucratie en de moeite die het kost om een baan te vinden. Een beeldend kunstenaar maakte digitale tekeningen ter ondersteuning van de scènes. Het filmpje laat zien hoe het integratiebeleid en de participatiewet tot ongemakken leiden als je als hoogopgeleide jonge man in Nederland komt en jezelf als papierprikker terugvindt in het park.

Verloren in het tempo van thuis

Congolezen staan erom bekend dat ze goed kunnen dansen, zingen en dichten. Dat komt tijdens de presentatie goed naar voren. Maar de presentatie is vooral een oproep aan de, verder erg gesloten, Congolese gemeenschap om meer te praten en meer van zichzelf te laten zien. Onder andere met het gedicht *Parle parle* dat begeleidend kunstenaar (en transcribeur) Bashi Cikuru maakte, wordt het Congolese publiek uitgenodigd om naar buiten te treden en te vertellen wat hen bezighoudt. "Hier vindt je een luisterend oor".

Gedeeld verleden, Gezamenlijk toekomst

De verhalenvoorstelling van de gelegenheidsgroep van Iraniërs in Den Haag vindt plaats op 19 april in het Humanity House. Veldwerker Ladane Audenaerde heeft haar handen vol aan de groep die veel vaker dan acht keer bijeenkomt, ook omdat tot twee keer toe een kunstenaar wordt aangetrokken waarmee de samenwerking moeizaam verloopt. Maar Ladane en de groep houden vol en het wordt een prachtvoorstelling. Er zijn vier indringende verhalen van Iraniërs die langer of nog kort in Nederland wonen. En er is muziek o.l.v. Ali Borhani. De voorstelling gaat over verlangens naar vrijheid,

over fietsen met de wind in je haar en over de lange weg om in Nederland een bestaan op te bouwen. De opkomst is hoog, 150 mensen zijn aanwezig.

Afghaanse vrouwen Toen en Nu

Op 16 mei is in het gebouw van de Islamitische Culturele Afghaanse Vereniging in Den Haag, de expositie van de Afghaanse groep. Twintig vrouwen hebben in negen bijeenkomsten vier schilderijen gemaakt over de geschiedenis en het leven van vrouwen in Afghanistan. Het laatste doek portretteert het leven van de vrouwen nu, met op de achtergrond Den Haag, als stad van vrede en gerechtigheid. De schilderijen zijn gemaakt in samenwerking met kunstenaar Sam Masoud. De bijeenkomsten zijn voorbereid en ondersteund door de veldwerkers Razia Samsor en Farid Kabiri. Tijdens de presentatie worden de schilderijen onthuld en wordt per schilderij een korte toelichting gegeven. Een van de deelnemende vrouwen draagt een emotioneel gedicht voor en er is Afghaanse muziek. Na afloop worden de circa 70 gasten uitgenodigd voor een Afghaans diner. Van dit traject is een boekje gemaakt, getiteld *Afghaanse vrouwen toen en nu*. De schilderijen reizen nu langs allerlei culturele bijeenkomsten en zullen ook op andere plekken in Nederland worden geëxposeerd.

Verhalen van Afghaanse vrouwen uit Den Haag verwerkt in schilderijen in samenwerking met Sam Massoud

UTRECHT

Utrecht stad van eeuwige lente

Het overkoepelende thema van de Iraanse groep in Utrecht is 'vitaliteit'. Oude herinneringen en warme gevoelens van saamhorigheid, vernieuwing en hoop uit Iran worden gekoppeld aan hun huidige leven in Utrecht. Er is gekozen voor het maken van een videoclip met als doel het Norooz feest als nieuw lentefeest in Utrecht te introduceren. Op 17 mei vindt in filmtheater 't Hoogt de presentatie plaats, met mooie toespraken en muziek. Veldwerker Ferdows Kazemi heeft niet alleen de groep tot kunstzinnige stappen verleid, maar blijkt zelf ook nog te kunnen zingen. Naast de videoclip, die door Dyzlofilm is opgenomen en gemonteerd, is er ook een boekje met vrolijke tekeningen van de bekende tekenaar Farhad Foroutanian. Het boekje nodigt andere groepen in de stad uit om in het voorjaar van 2016 een lentefeest te organiseren. De opkomst is met 80 mensen hoger dan verwacht. Hanneke Bouwesma, voorzitter van de Culturele Zondagen belooft dat in 2016 dit initiatief wordt meegenomen in het programma van de Culturele Zondagen in Utrecht. Alle Utrechtenaren worden dan uitgenodigd mee te doen aan het lentefeest.

Aangemeerd in Utrecht

De Vietnamese groep, die uit eerste generatie (boot)vluchtelingen bestaat, vindt het belangrijk dat hun verhalen bewaard blijven voor het nageslacht. Daarom besluiten zij, onder leiding van veldwerker Tiffany Pham, een boek te maken met portretten, verhalen en gedichten. De verhalen gaan over heimwee, wennen, verdriet, doorzetten en uiteindelijke een plek vinden. Op 23 mei vindt de presentatie plaats in het Utrechts Archief waar de directeur, Chantal Keijsper het eerste exemplaar van het boek in ontvangst neemt. Ondanks dat de deelnemers het moeilijk vinden om in de schijnwerpers te staan, vertellen ze verhalen waarin de parallel met de bootvluchtelingen van nu wordt getrokken. En er is prachtige, verstilde Vietnamese muziek. Het is een gedenkwaardige en indrukwekkende middag voor de circa 80 aanwezigen.

We komen niet met lege handen

Op 23 mei is ook de presentatie van de Ethiopische groep uit Utrecht en omgeving, bestaande uit zang, dans, korte sketches, Ethiopisch eten en een koffieceremonie als teken van vriendschap, respect en gastvrijheid. De groep, die met veel passie ondersteund wordt door veldwerker Haimanot Belay, laat zien dat zij als vluchtelingen, ondanks dat ze alles hebben moeten achterlaten, niet met lege handen zijn gekomen en een bijdrage leveren aan de cultuur van Utrecht. Leden van de

groep grijpen de gelegenheid aan om Nederlandse families die hen hebben geholpen bij het vinden van hun weg in Nederland te bedanken. Via de Ethiopische kerk in Amsterdam is een priester/kunstenaar gevonden die de groep helpt de dans en theatervoorstelling voor te bereiden. De bijeenkomst vindt plaats in de Johanneskerk in Utrecht er zijn ongeveer 70 toeschouwers.

Vliegeren op zijn Afghaans

De Afghaanse groep uit Utrecht, ondersteund door veldwerker Achmed Sadat, organiseert op 10 mei in een park in Utrecht een Vliegerevenement met 25 Afghaanse vliegers. Vliegeren staat in Afghanistan symbool vrijheid, dit thema komt ook terug in de film die de groep maakt. In deze film zijn beelden van het vliegerevenement te zien. Een fluisterende stem van een klein jongetje neemt de kijker mee in zijn persoonlijke verhaal over het gevoel van vrijheid, veiligheid en geluk in Utrecht, wat in Afghanistan ontbrak. Op 12 juni tijdens de Verdiepingsdag wordt deze mooie film voor het eerst aan groot publiek getoond. Later vindt nog een presentatie plaats voor een Utrechts publiek. De film is gemaakt door Ted Alkemade.

AMSTERDAM

In Amsterdam vinden twee gecombineerde groeps-presentaties plaats in Cultureel centrum Mezrab. Op 17 mei de Irakese en de Eritrese groep en op 30 mei die van de Ex-Joegoslaven en Iraniërs.

Tussen Toekomst en Heimwee

De Irakese groep in Amsterdam heeft een boek met gedichten en foto's gemaakt. Tijdens de groepsbijeenkomsten, waaraan tien mensen deelnamen, zijn thema's als toekomst, verlies, een nieuw bestaan in Nederland en heimwee besproken. De mensen hebben ooit hun vaderland moet verlaten op zoek naar een veilige plek en leven nu tussen twee werelden. In de bundel getiteld *Toekomst en Heimwee,* die samen met dichter Baban Kirkuki is gemaakt, zijn de deelnemers met een foto en gedicht geportretteerd en is een gezamenlijk geschreven gedicht te lezen. Tijdens de presentatie aan zo'n 100 mensen wordt uit de bundel voorgelezen.

Eritrean Art and Culture in Multicultural Amsterdam

De Eritrese groep, die is samengeroepen en begeleid door Gedlawit Ghilazghi, Sewrana Tekeste en Haimanot Salvatore, laat met de presentatie verschillende elementen van de Eritrese cultuur zien. Tijdens de groepsbijeenkomsten is gesproken over wat Eritreeërs bindt en over de manifestatie van elementen van de Eritrese cultuur in Amsterdam. Ook is gesproken over de problemen waarmee Eritreeërs, net als elke buitenlander, worden geconfronteerd. De inhoud van de gesprekken komt tijdens de presentatie terug in een reeks bijzondere schilderijen die de ondersteunende kunstenaar, in verschillende stijlen, heeft gemaakt. Ook is er Eritrese zang en muziek. De presentatie wordt geleid door een jonge Eritrese dichter, die de verhalen tot mooie gedichten heeft verwerkt. Ook hier zijn er circa 100 bezoekers.

Dagboek van een reiziger

De Iraanse groep uit Amsterdam heeft een theatervoorstelling gemaakt, getiteld: 'Dagboek van een reiziger' gemaakt. De groep is, onder leiding van veldwerker Forough Nazeri met ondersteuning van Rahil Roodsaz, vele malen bijeengeweest om alles uit te denken en voor te bereiden. Het is een emotioneel en professioneel stuk dat gaat over de zoektocht naar het nieuwe leven. Gaande weg vinden ze gelijkenissen tussen hun eigen verhaal en het verhaal van de soefi-mysticus Attar, 'Samenspraak van de vogels'. In dit verhaal gaat een groep vogels op zoek naar hun rechtvaardige koning Simoergh. Een mooie zin uit deze voorstelling is: "Ik kom uit Bam, een woestijnstad in Iran en woon nu in de Woestduinstraat in Amsterdam, mijn stad". De circa 100 bezoekers zijn zichtbaar onder de indruk.

Balkan klanken aan de Amsterdamse grachten

De Ex-Joegoslaven in Amsterdam hebben, ondersteund door Edo Barak en Inesa Jasarevic, gekozen voor het thema muziek. In de vroege jaren ’90 werd de Amsterdamse muziekscene door de komst van vluchtelingen uit voormalig Joegoslavië verrijkt met bijzondere pop- en rockmuziek. Complete bands vluchtten naar Amsterdam. Maar er zijn ook andere invloeden zoals speciale zangtechniek van de Balkan die in Nederland door sommige koren is overgenomen. Tijdens de presentatie is een life optreden van een bekende band die vroeger volle zalen trok in Paradiso. Daarnaast wordt er een korte documentaire getoond die door de groep zelf gemaakt is: Balkanklanken aan de Amsterdamse grachten. De presentatie wordt door meer dan 150 mensen bijgewoond.

VIJFDE VELDWERKERS: FILMPRESENTATIE

De vijfde veldwerkers hebben verschillende groepstrajecten bijgewoond voor het maken van beeldmateriaal. Hoe gaat het er aan toe? Welke aspecten van de groepstrajecten gaan voorbij de specifieke afkomst van de respondenten? Zijn er gemeenschappelijke processen te zien? Zij hebben samen besproken welke verschillen en overeenkomsten ze tegenkwamen. Voor de Verdiepingsdag van 12 juni hebben ze op basis van hun bevindingen een kort filmpje gemaakt met het thema 'Keuze'. Met dit filmpje geven ze een inkijkje in allerlei keuzen waarvoor een vluchteling komt te staan. Tijdens de Verdiepingsdag hebben ze ook de ervaringen van hun collega's verzamel en alle aanwezigen een paar vragen voorgelegd over keuzes.

De ontmoeting tussen de stad en de vluchteling

De vijfde veldwerkers hebben het voornemen om in het tweede deel van het project dieper op het materiaal in te gaan en eventueel nieuw materiaal te verzamelen. Daarvoor hebben zij een concept geschreven. Zij willen zich richten op de relatie tussen de vluchteling en de stad en hun vele ontmoetingen. Hierbij willen ze zowel vluchtelingen die korte tijd als reeds langer in de stad wonen betrekken.

Om een antwoord te kunnen formuleren willen ze het materiaal van de interviews en groepstrajecten onderzoeken op basis van twee vragen:

- Wat waren de eerste indrukken van de vluchtelingen van de stad waar ze aankwamen?
- Welke nieuwe ruimten hebben de vluchtelingen in de loop van de tijd gecreëerd door hun aanwezigheid in de stad?

Op basis van de uitkomsten willen ze een kunstzinnig project opzetten dat tijdens de publiekspresentaties in de vier steden kan worden getoond.

5. Historisch onderzoek

Eind maart 2014 is Onderzoeker Elias van der Plicht van start gegaan met een kort historisch onderzoek om na te gaan wat er in de verschillende landelijke en plaatselijke archieven aan materiaal en in literatuur over vluchtelingen te vinden is. Bij het historisch onderzoek hoort ook het maken van een tijdlijn van alle vluchtelingegroepen die sedert de 16e eeuw Nederland zijn binnengekomen.

In juni 2015 heeft Elias de laatste hand aan het onderzoek gelegd. Deze laatste fase bestaat uit het schrijven en redigeren van het onderzoeksrapport. Ad van Liempt, Maarten Huygen, Paul Brood en Wim Budding van de landelijke exportgroep fungeerden als meelezers.

Het rapport dat de titel 'Nieuwkomers en Nakomeling' draagt bestaat uit twee delen:

- Deel I: 'Een vlucht door de eeuwen heen', behandelt de periode vanaf 16e tot en met de eerste helft van de 20ste eeuw.
- Deel II: 'Afnemende Tolerantie', behandelt de tweede helft van de 20ste eeuw, oftewel de naoorlogse periode.

Met dit rapport wordt een poging gedaan een zo een compleet mogelijk overzicht van de komst van groepen vluchtelingen door de eeuwen te maken.

In het eerste deel beschrijft Elias aan de hand van egodocumenten onder welke omstandigheden personen vanaf 1600 naar Nederland vluchten en hoe ze werden ontvangen. In het tweede deel van het rapport, de naoorlogse periode, is het aantal verschillende vluchtelingengroepen dat naar Nederland komt groter. De grote hoeveelheid groepen dwingt tot het maken van keuzes. Daarom heeft Elias zich in het tweede deel van het rapport beperkt tot korte beschrijvingen van de tien groepen waar het project Ongekend bijzonder zich op richt.

De opzet is dat het rapport, samen met stukken uit de interviews, de basis vormt voor een publieksboek. Het eerste deel van het historisch onderzoek zal als aparte publicatie verschijnen.

6. Verdiepingsdag: 12 juni 2015

Het einde van het eerste deel van het project vormt een mooie gelegenheid voor het maken van een verdiepingsslag op de voorlopige resultaten. Partners, financiers, betrokkenen en geïnteresseerden van het project worden impressies getoond van wat er allemaal uit het project is voortgekomen. Vervolgens worden zij in workshops uitgenodigd om mee te denken over de betekenis van het historisch onderzoek en de proeftrajecten, de analyse van de interviews, verduurzaming van het project en het betrekken van publiek bij de publiekspresentaties.

Impressie van de dag door Firoez Azarhoosh

De melancholische klanken van Perzische Tar gespeeld door Kourosh Samadani, dwingt de volle zaal in het Beatrixgebouw van de Jaarbeurs in Utrecht tot stilte. Het duurt niet lang voordat de menigte mijmerend meegenomen wordt door de speler naar het rijk der dromen. En plotseling staat Bashi Cikuru uit Congo achter de microfoon. Mooi zoals hij is met een donkere stem roept hij in het Frans *parle, parle*. De Perzische klanken begeleiden hem zachtjes terwijl zijn schreeuw tot spreken door de zielen van de aanwezigen dringt. “Praat, praat” richt hij zich tot zijn landgenoten in Den Haag, maar die zijn niet de enigen die zich aangesproken voelen. Bashis’s poëzie loopt geruisloos over in poëtische beelden van jonge Afghaanse Achmed Sadat uit zijn film die op de muur geprojecteerd worden. Vanuit de beelden hoor je gefluister, heel zachtjes over Utrecht en Afghanistan, je kijkt naar vliegers in de lucht, blauwe lucht met typische Hollandse wolkjes.

Waarom al weer zijn we met dit project begonnen? Wat hadden we ons voorgenomen om te realiseren en wat is er van terecht gekomen?. Met een prezi zet Saskia Moerbeek, directeur van de BMP, alle resultaten op een rijtje. Applaus vult de zaal als Saskia met trots een honderd procent realisatie op het scherm schetst. Maar we stoppen niet hier, we gaan verder. We gaan nog in vier steden publiekspresentaties voorbereiden. Nog 48 vluchtelingen interviewen. We willen nog een publieksboek maken en nog een serie educatieve producties. Nee, we zijn nog lang niet klaar. De aanvragen zijn de deur uit en we kijken met veel verwachtingen naar het oordeel van de fondsen.

Domenica Ghidei Biidu, voormalige rechter bij de commissie van gelijke rechten, interim directeur van de stichting De Vrolijkheid en lid van de landelijke expertgroep Ongekend Bijzonder neemt het woord. Ze begint met haar stevige maar zachte stem zaken aan de orde te stellen waardoor de toehoorders zich geconfronteerd voelen met een aftakelende

beschaving om zich heen. De hypocriete houding van Europa ten opzichte van vluchtelingen uit Middellandse zee. De groeiende systeem discriminatie in Nederland. De kloof tussen wit en zwart. De naïviteit van medestanders en absurditeit van tegenstanders. Haar emoties springen de zaal in en raken de toehoorders op het moment waarop ze haar eigen ervaring als vluchtelingenvrouw aan de huidige actualiteiten koppelt.

Elias van der Plicht schets het levensverhaal van drie bekende vluchtelingen uit de geschiedenis van ons land. Hij citeert uit zijn eigen werk, een historisch onderzoek over vluchtelingen vanaf 1500 in Nederland dat hij in opdracht van Ongekend Bijzonder heeft samengesteld. Eigenlijk zijn we allemaal vluchtelingen, het bloed van ontheemden en ballingen stroomt door ons bloed is één van de conclusies. De anekdotische schets van Elias van de geschiedenis van vluchtelingen in Nederland vindt zijn finale in een animatie van de tijdlijn van zijn onderzoek op het scherm.

Firoez Azarhoosh, medecoördinator van het project vertelt over zijn emoties en gedachten bij het bekijken van interviews. Uit zijn mouwen en zonder echt wetenschappelijk bewijs lanceert hij een aantal stellingen die niet altijd even voor de hand liggen.

Daarna wordt er een filmimpressie getoond van het werk van veldwerkers in de groepstrajecten en het proces van groepscreatie, terwijl de vijfde veldwerkers dezelfde groepstrajecten als inspiratie gebruiken om een aantal existentiële onderwerpen aan de orde te brengen. Praten of zwijgen? Blijven of weggaan? Alleen of gezamenlijk?

Na het plenaire deel verdiepen de deelnemers zich in workshops in verschillende aspecten van het project. Hoe kunnen we het project en de effecten daarvan duurzaam maken? Wat leren we van de interviews en hoe kunnen de interviews een bijdrage leveren aan verder onderzoek? Wat leren we van de geschiedenis en welke lering kunnen we daar uit trekken voor nu en de toekomst? Wat is de bijdrage geweest van de groepstrajecten aan het zichtbaar maken van de effecten van vluchtelingen op hun directe leefomgeving en op hun eigen persoonlijke situatie? Wat bedoelen we met de publiekspresentaties en hoe kunnen we gebruik maken van collectieve intelligentie om de publiekspresentaties te verrijken en nieuwe groepen erbij te betrekken?

Na de workshops komen we nog even bijeen in de plenaire zaal. De dag zit er op. Het is warm, een van de weinige tropische dagen in afgelopen maanden. Er wordt gediscussieerd en gepraat bij de borrel. Complimenten vliegen door de lucht. Iedereen verheugt zich op het vervolg.

7. De website

Bij aanvang van het project is een *werkwebsite* ontwikkeld voor de onderlinge communicatie binnen het project. In het besloten deel van deze werkwebsite hebben de veldwerkers hun materiaal en opdrachten voor de opleiding ontvangen.

Daarnaast heeft de werkwebsite een belangrijke rol gespeeld bij de communicatie met de partners en het betrekken en informeren van geïnteresseerden. Er zijn een aantal digitale nieuwsbrieven verschenen met columns, gedichten en updates over de groepstrajecten. In de periode van de groepspresentaties is er een evenementenagenda aangemaakt met bijbehorende flyers en uitnodigingen die via de social mediakanalen waaronder facebook en linkedIn zijn verspreid.

Een van de eindproducten van het project is een website waarop fragmenten van interviews, films, gedichten, resultaten van publiekspresentaties, onderzoeken en ander relevant materiaal zijn te vinden. Deze website wordt in deel 2 van het project gelanceerd. Het maken van de website is na een offerteprocedure uitbesteed aan het bedrijf Online Graphy, dat daartoe nauw samenwerkt met het project team. De eindwebsite is in vergelijking tot de werkwebsite bedoeld voor een breed publiek. De inhoud voor de website bestaat uit:

1. Presentatie van de resultaten van het project, waaronder fragmenten uit interviews.
2. Audiovisueel materiaal
3. Virtuele tentoonstelling
4. Materiaal van de bezoekers van de site
5. Virtueel netwerk van de stakeholder

8. Vooruitblik

Dit laatste voortgangsbericht van deel 1 van Ongekend Bijzonder wordt afgesloten met de plannen voor deel 2. Op verschillende plekken in dit bericht is al verwezen naar voorgenomen publicaties, websites en dergelijke. Hieronder volgt een beschrijving van de publiekspresentaties die, wanneer de subsidieaanvraag bij het Europese AMIF fonds wordt toegekend, gemaakt en georganiseerd gaan worden. In de maanden dat deel 1 van het project is uitgevoerd is de problematiek van vluchtelingen steeds actueler geworden. De oorlog in Syrië, de dictatuur in Eritrea en de vele landen waar mensen, vooral jongeren, geen bestaansmogelijkheden zien leiden tot nieuwe vragen rond toelating, opvang en mogelijkheden tot maatschappelijke participatie van vluchtelingen.

In deel 2 van het project willen we een koppeling maken tussen het verzamelde (historische) materiaal en de actualiteiten. We willen niet alleen 48 extra interviews houden met vluchtelingen die recenter Nederland zijn binnengekomen, maar het geluid van recente vluchtelingen naast dat van groepen die hier al langer gevestigd zijn laten doorklinken in de publiekspresentaties. Wij zijn verheugd dat zoveel mensen, archieven, onderzoeksinstellingen en culturele organisaties met Stichting BMP en de veldwerkers van Ongekend Bijzonder willen samenwerken om van de publiekspresentaties en de andere onderdelen van deel II van het project succesvolle, vernieuwende projecten te maken. Waarin de kruisbestuiving tussen maatschappelijke vraagstukken en culturele uitingsvormen een belangrijke rol speelt.

9. Publiekspresentaties 2016

AMSTERDAM: Nieuwsgierige ontmoetingen

Het thema voor Amsterdam is 'Nieuwsgierige ontmoetingen'. Daarbij ligt het accent op verschillende manieren van vertellen van verhalen, het creëren van ontmoetingen tussen mensen en zienswijzen die elkaar niet vaak tegenkomen.

In Amsterdam is naast de vaste partners Amsterdam Museum en Stadsarchief Amsterdam aansluiting gezocht met de volgende culturele partners: Framer Framed, filmfestival Beeld voor beeld, Theater Rast, Stichting de Vrolijkheid en stichting de Werkelijkheid. De verschillende programma activiteiten vinden plaats in de periode januari-mei 2016.

Theaterstuk De vlucht van de granaatappel: Theater RAST maakt een theaterstuk dat geïnspireerd is op thema's en verhalen uit het project. Try outs van dit stuk zijn met groot succes op Oerol gespeeld. In het kader van de publiekspresentaties vinden in het voorjaar 2016 tenminste vier voorstellingen in Amsterdam plaats. Mogelijk ook een aantal in andere steden.

Herman Divendal tentoonstelling: Framer Framed organiseert in samenwerking met Ongekend Bijzonder een Herman Divendal tentoonstelling, met als invalshoek het werk van gevluchte kunstenaars en hun blik op de stad. Herman Divendal is de onlangs overleden ex-directeur van AIDA en was lid van de expertgroep Ongekend Bijzonder. De tentoonstelling loopt van januari tot half februari 2016.

Film themadag: het filmfestival Beeld voor beeld organiseert **e**en themadag en speciale Cineblend avond gewijd aan het project.

Interactieve workshops: Het Amsterdam museum organiseert samen met vluchtelingengroepen twee interactieve workshops over voorwerpen en verhalen, uitmondend in een virtueel museum op de website van Ongekend Bijzonder. De workshops, die voor publiek toegankelijk zijn, worden voorbereid met mensen uit de verschillende vluchtelingengemeenschappen.

Presentatie in Stadsarchief Amsterdam. Het stadsarchief zal een speciale presentatie organiseren voor het in ontvangst nemen van de vijftig interviews die in Amsterdam gehouden zijn. Met fragmenten, life verhalen en film.

Verhalenvoorstelling: Sahand Sahebdivani van Cultureel Centrum Mezrab zal op basis van interviewfragmenten een verhalenvoorstelling maken.

UTRECHT: Een nieuwe lente een nieuw geluid

Geïnspireerd op een van de presentaties van de groepstrajecten in Utrecht is gekozen voor het thema: een nieuwe lente een nieuw geluid.
Naast vaste partners Centraal Museum en het Utrechts Archief is er samenwerking met operamakers en documentairemakers. De Culturele Zondag van 1 mei zal in het teken van Ongekend Bijzonder staan.

Stadsopera

In Utrecht is gekozen voor het maken van een stadsopera. Deze opera is gebaseerd op de levensverhalen en de muzikale uitingen van vluchtelingen van onder meer Afghaanse, Iraanse, Vietnamese en Ethiopische komaf die in en om Utrecht wonen. Er wordt een koppeling gemaakt met de actualiteit en nieuwe groepen. Er is een operateam samengesteld, waarmee diverse brainstorms zijn gehouden voor verdere uitwerking van de plannen.

De verhaallijnen en de teksten worden gemaakt door Ruben van Gogh. Baban Kirkuki levert als dichter bijdragen op onderdelen. De composities en arrangementen zijn van de hand van Bob Zimmerman. Geert van Boxtel is verantwoordelijk voor de regie. De productie is in handen van Kim Vogels. De uitvoerende musici, zangers en acteurs (een combinatie van professionals en kwalitatief goede amateurs) zijn allen vluchtelingen. Het streven is de opera op Hoog Catharijne uit te voeren. Het publiek bestaat uit voorbijgangers, muziek/operaliefhebbers en genodigden, waaronder de vele vluchtelingen die bij Ongekend Bijzonder betrokken zijn.

De stadsopera wordt uitgevoerd tijdens het wekend van 2 mei 2016, wanneer de Culturele zondag in het teken van het project staat. In dat weekend zijn er drie uitvoeringen.

Tentoonstelling Centraal Museum

Als lint door de vaste opstelling van het Centraal Museum zal er een tijdelijke tentoonstelling komen. Centraal thema is de betekenis van voorwerpen en de blik waarmee deelnemers aan het project daarnaar kijken. Zij presenteren eigen voorwerpen op filmpjes en geven ook commentaar op een voorwerp naar keuze uit de collectie, op film en in tekst. Bezoekers kunnen zelf ook verhalen aandragen.

Documentaire Toekomstdromen

Er zal door stichting Zora een korte documentaire worden gemaakt over de toekomstdromen van vluchtelingen in Utrecht in het kader van de zoektocht naar identiteit en plaats, die als een achterliggend thema uit het project naar voren komt.

Groots Lentefeest

Een groep Iraniërs heeft als vervolg op hun proeftraject, het plan opgevat om in 2016 tijdens de Culturele Zondag een groots lentefeest te organiseren gebaseerd op het Norooz feest dat o.a. in Iran met veel mooie tradities wordt gevierd. Met muziek, eten aan lange tafels, een parade en nog veel meer.

Presentatie in het Utrechts Archief

Bij het in ontvangst nemen van de 50 Utrechtse interviews zal het Utrechts Archief een speciale presentatie organiseren.

DEN HAAG: 'Vrijheid aan zee'

Naast de vaste partners Haags Historisch Museum en Haags gemeentearchief is samenwerking gezocht met het Museon en de Openbare bibliotheek. Er wordt aansluiting gezocht bij de jaarlijks terugkerende Haagse Vrijheidsweken, deze vallen in de periode van half april tot half mei 2016.

Den Haag kent diverse instellingen die zich bezig houden met vrede en veiligheid. Door de eeuwen heen hebben vluchtelingen zich in de stad gevestigd, op zoek naar vrede en veiligheid. Maar, wat betekent vrijheid in de actualiteit van vroeger en nu? Hoe beleven vluchtelingen de vrijheid in Den Haag en met welke onvrijheden worden zij geconfronteerd? Hoe ziet vrijheid in het dagelijks leven er uit? Dit soort vragen worden aan de orde gesteld door:

Multimedia tentoonstelling

Vluchtelingen die naar ons land komen, hebben verschillende motieven. Uit het materiaal van de interviews blijkt dat de beleving van vrijheid van vluchtelingen berust op 3 soorten vrijheden:

- Regie op eigen leven (zelfbeschikking)
- Vrijheid van meningsuiting en zelforganisatie
- Vrijheid van lichaam en geest

In de multimedia presentatie worden kunstproducties opgezet die gebaseerd zijn op deze drie soorten. Met foto's, filmfragmenten en digitale kunst etc. wordt het thema vrijheid onderzocht. Daarbij worden uitspraken van vluchtelingen gebruikt.

Billboards door de stad

De multimediatentoonstelling wordt van te voren aangekondigd op billboards in de stad. Deze Billboards zijn verassend en maken nieuwsgierig naar wat komen gaat.

Culturele looproute: Ongekend Avontuurlijk

De culturele looproute loopt door Haagse wijken waar veel vluchtelingen wonen en werken. Tijdens de route maken deelnemers op een avontuurlijke en leuke manier kennis met de verschillende vluchtelingen gemeenschappen van Den Haag, waar ze de verhalen over hun leven en werken in de stad te horen krijgen en uitgenodigd worden na te denken over de betekenis van culturele vrijheid. Deze looproute wordt ondersteund met een web applicatie die de route toont. Deze wordt ontwikkeld door studenten van de Hogeschool Utrecht. Mogelijke aanvullingen:

- Wedstrijdelement die deelnemers motiveert om deel te nemen aan de tocht.
- De culturele route onder begeleiding van een gids. Deelnemers kunnen zich gedurende de Vrijheidsweken opgeven voor een groepswandeling onder begeleiding door de stad.

- Vrijheidsdiner op 4 en 5 mei bij verschillende Congolese huiskamerrestaurants

Voorstelling Laura van Dolron

Stand-up philosopher Laura van Dolron maakt een speciale voorstelling over de vraag 'wat is een bijdrage en doet het ertoe of je een vluchteling bent?' Zij schrijft de tekst in het najaar 2015, daartoe krijgt zij een selectie van interviewteksten uit het project. De voorstelling wordt gepresenteerd in combinatie met de multimedia tentoonstelling. Er wordt uitgegaan van tenminste 6 voorstellingen, waarvan enkele in andere steden

Verhalen van Eritreeërs uit Amsterdam verwerkt in schilderijen door Yohannes Nerayo Ghilazghi

ROTTERDAM: 'Wederopbouw van mijn leven'

Naast de vaste partners Museum Rotterdam, Stadsarchief Rotterdam en de Openbare Bibliotheek is samenwerking gezocht met Rotterdam Manifestaties dat onder andere de Manifestatie Wederopbouw organiseert.

Het thema van het project in Rotterdam is 'De wederopbouw van mijn leven'. In deze stad is gekozen voor een accent op het dagelijks leven van vluchtelingen en de ontmoeting met andere Rotterdammers. De presentaties moeten bijdragen aan een andere kijk op vluchtelingen, en raken aan het collectieve gevoel van 'Rotterdammer zijn'. Voor de Rotterdamse publiekspresentaties zijn de volgende plannen gemaakt:

Pop-up Museum

Een pop-up museum met werken van vluchtelingen uit Rotterdam en met materiaal uit de interviews, gecombineerd met materiaal uit het stadsarchief en het museum. In het pop-up museum is te beleven hoe mensen die van elders komen en die niets meer hebben hun leven beetje bij beetje opbouwen. Zij worden daarbij beïnvloed door de stad waarin ze leven en de tijdgeest van het moment. Maar zij leveren zelf ook een bijdrage aan die tijdgeest. Het pop-up museum blijft een maand toegankelijk en wordt gesitueerd in een leegstaande ruimte rond het Grotekerksplein. Het wordt geprogrammeerd door Museum Rotterdam in samenwerking met vluchtelingen uit de stad. Het Stadsarchief levert beelden en ander historisch materiaal en is ook in het museum aanwezig om mensen kennis te laten maken met het belang van deze instelling.

Fototentoonstelling Openbare Bibliotheek

In de centrale hal van de OB wordt gedurende een maand een fototentoonstelling geprogrammeerd met medewerking van verhalenhuis Belvedère. Spannende portretten van mensen die meegedaan hebben aan de interviews en groepstrajecten. De tentoonstelling zal geopend worden door stadsdichter Hester Knibbe.

Meerdaags Festival

Tijdens het meerdaagse festival dat vluchtelingen van allerlei gemeenschappen buiten organiseren ligt de nadruk op het maken van muziek, eten, kunst, techniek en voorstellingen. Centraal thema van het festival is co-creatie. Vluchtelingen van allerlei achtergronden en leeftijden laten zien op welke manier zij hun leven in Rotterdam hebben opgebouwd en nodigen andere Rotterdammers (via persoonlijke uitnodigingen) uit om hieraan mee te doen. Dit mondt uit in samen eten maken, muziek maken en samen een nieuw kunstwerk maken dat symbool staat voor de wederopbouw van ons leven etc. Het festival vindt eind mei, begin juni 2016 plaats.

Afsluitend

In deel I van het project Ongekend Bijzonder zijn al met al heel veel relaties gelegd met vluchtelingengemeenschappen, erfgoedinstellingen en andere (culturele) instellingen. Gaandeweg dienen zich nieuwe partners aan bij het project. Zo zijn met de volgende instellingen de mogelijkheden tot samenwerking besproken:

- Atria
- Hogeschool Utrecht
- Red Starlight Museum
- Museum Huis Doorn

Wij zien er naar uit om in deel II van Ongekend Bijzonder de samenwerking met nieuwe partners verder te intensiveren en uit te werken.

Het Team Ongekend Bijzonder,

Saskia Moerbeek
Firoez Azarhoosh
Frank von Meijenfeldt
Dilek Karaağaçli
Lone von Meyenfeldt

Verhalen van Somaliërs uit Den Haag verwerkt in tekeningen door Gaxtaan

Bijlage 1

De leden van de stuurgroepen:

Amsterdam

- Annemarie De Wildt, Conservator, Amsterdam Museum
- Emmy Ferbeek, Archivaris, Stadsarchief Amsterdam
- Mária van Veen, Directeur, VluchtelingenWerk Amstel tot Zaan
- Edo Barak, Architect en designer, Barak Interior Design
- Sahand Sahebdivani, Verhalenverteller en muzikant, Mezrab
- Suzan Karam, Voorzitter Stichting Irakese vrouwen Nederland
- Selam Tewolde, Voorzitter Stichting ADE Eritrea

Den Haag

- Marco van Baalen, Directeur, Haags Historisch Museum
- Charles Noordam, Directeur Openbare Bibliotheek Den Haag en vervangend directeur van het Haags Gemeentearchief (vervangt Maarten Schenk als directeur)
- Margriet ten Hove, Directeur, VluchtelingenWerk Zuid Vleugel
- Amenah Esmailzadeh, Socioloog en Criminoloog
- Sahar Haj Kasem, talentontwikkeling en loopbaanadvies voor multiculturele vrouwen/ senior adviseur Ministerie van Binnenlandse Zaken
- Ferdows Kazemi, schrijver en journalist

Rotterdam

- Jantje Steenhuis, Directeur, Stadsarchief Rotterdam
- Paul van de Laar, Directeur, Museum Rotterdam
- Efine Pavilons, Hoofd Literaire Programmering & Communicatie, Openbare Bibliotheek Rotterdam
- Tila Frih-Passmann, Directeur, VluchtelingenWerk Maas-Delta
- Juan Heinsohn Huala, Dichter, kunstenaar en organisator van culturele evenementen
- Mirela Kahrimanovic, onderzoeker Coolblue

Utrecht

- Roosje Keijser, Vakspecialist en Acquisitie particuliere archieven, Het Utrechts Archief
- Eveline Reeskamp, Senior educatie en interpretatie, Centraal Museum
- Judith Hopster, Directeur, VluchtelingenWerk Midden Nederland

- Atefeh Mahkamat Shole-Firoozi, Content specialist, nu.nl
- Homaira Nakhat Dastgirzada, Dichter, journalist, werkzaam bij Hogeschool Utrecht
- Erik van de Bergh, historicus werkzaam bij het UAF
- Alejandra Peña, dramadocent

Leden van de Landelijke expertgroep

- Wim Budding, Voorzitter, Oud-directeur BMP en mede-initiatiefnemer tot het project
- Arnoud Odding, Directeur Museum Twenthe en auteur op het gebied van museale vernieuwing
- Halleh Ghorashi, Hoogleraar Management van Diversiteit en Integratie, Vrije Universiteit Amsterdam
- Maarten Huygen, redacteur Hoger Onderwijs NRC
- Ad van Liempt, Journalist, auteur van boeken over de Tweede Wereldoorlog en o.m. oud-eindredacteur Andere Tijden
- Paul Brood, Redacteur, Openbaarheidsadviseur van het Nationaal Archief en eindredacteur van het Magazine van het Nationaal Archief
- Haig Balian, Directeur Artis en voormalig filmproducent
- Domenica Ghidei Biidu, voormalig lid College Rechten van de Mens, Interim directeur Stichting De Vrolijkheid en ambassadeur van stichting BMP
- Mardjan Seighali, Directeur UAF en voormalige adjunct directeur van stichting Erfgoed Nederland
- Selma Leydesdorff, Hoogleraar Oral History and Culture, Universiteit van Amsterdam

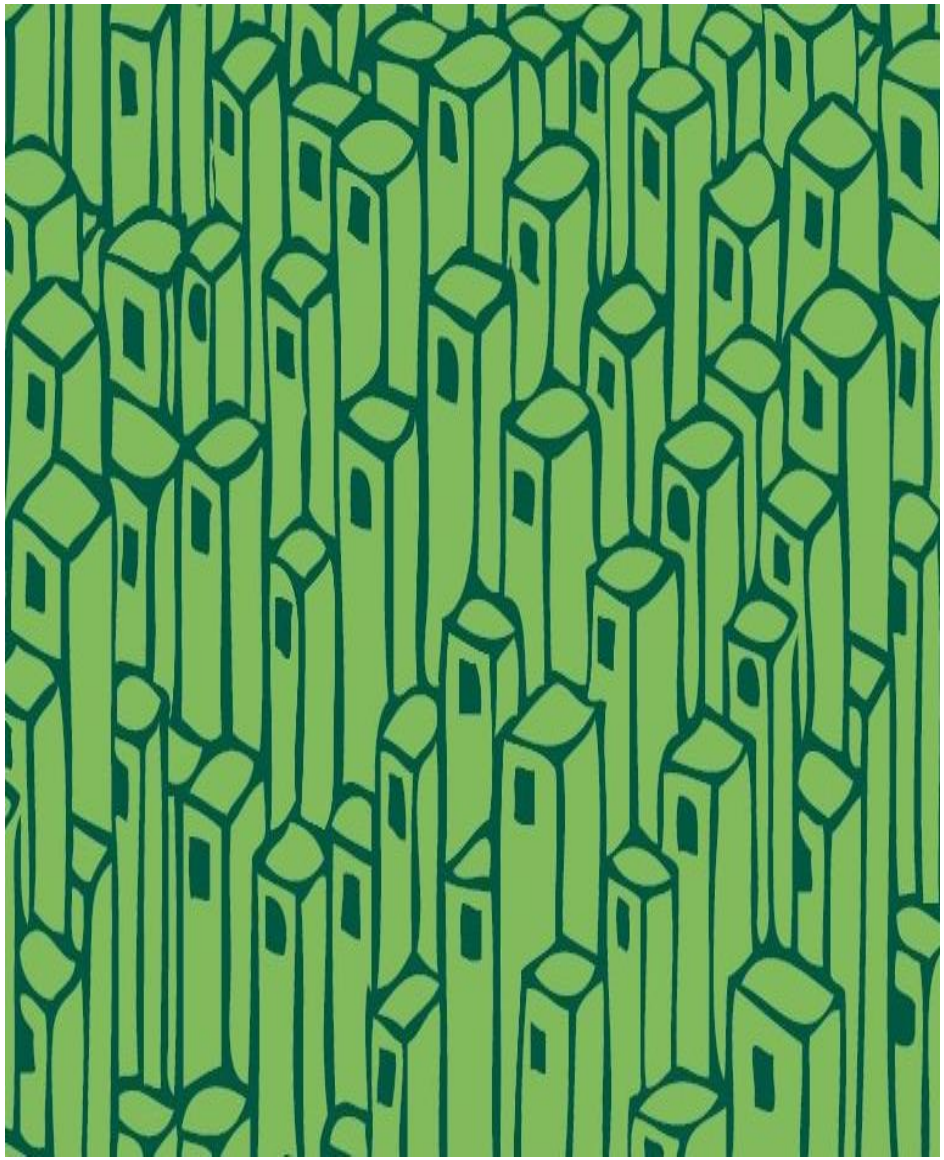

HOOFDBEGUNSTIGERS:

Europees Vluchtelingenfonds
Ruimte voor innovatieve projecten

FONDS 21

OVERIGE FINANCIERS:

Gemeente Amsterdam

Gemeente Utrecht

Projecten in Nederland

VSBfonds, iedereen doet mee

Voor meer informatie over het project Ongekend bijzonder:
E-mail: vluchtelingen@stichtingbmp.nl
http://www.ongekendbijzonder.nl

PROJECTORGANISATIE:

BMP

Stichting BMP
Willem de Zwijgerlaan 350 B/2
1055 RD Amsterdam
Tel: +31 20 4282728
E- mail: info@stichtingbmp.nl
http://www.stichtingbmp.nl